

Zegel van de kooplieden van Harderwijk uit 1262
Randschrift: "sigillum burgensium de herderuvich"

kwartaalblad van
Oudheidkundige Vereniging
HERDEREWICH

VITTEPRAETJE

Kwartaalblad van de Oudheidkundige vereniging **HERDEREWICH**

Postbus 210..... 3840 AE Harderwijk

E-mail: redactie@herderewich.nl... Internet www.herderewich.nl

GIRO 30306192

In dit nummer:

Van de redactie.....	2
Militairen in Gelderland in het begin van de 20ste eeuw.....	4
Verenigingsnieuws.....	12
De eerste jaren van een 100 jaar Oranjevereniging	14
Notulen Algemene Ledenvergadering.....	20
Een Romeinse Munt gevonden in het Wolderwijd.....	22
Agenda	29
Nederlandse jaarboeken.....	32
Uit de krant, 100 jaar geleden.....	34
Publicaties.....	42
Samenstelling bestuur, werkgroepen, meewerkende leden.....	43

Juni 2008..... 12e jaargang nr. 2

Van de redactie....

Afgelopen voorjaar heeft een omwenteling plaatsgevonden in het bestuur van Herderewich. Bestuursleden die jarenlang hun diensten hebben verleend traden af, en naar aanleiding van een oproep in de krant deden een aantal nieuwe bestuursleden hun intrede. Het is prettig om te constateren dat er nog veel mensen zijn die betrokken zijn bij de historie van Harderwijk en die zich daar ook daadwerkelijk voor willen inzetten. Het vrijwilligerswerk neemt bij Herderewich een belangrijk plaats in en daarvoor zijn altijd mensen nodig. Harderwijk heeft een veelzijdige historie en dat maakt ook het werk voor de historische vereniging boeiend en veelzijdig. Bovendien is het leuk om in de directe omgeving de sporen van onze rijke geschiedenis te vinden en te herkennen. Samen met het Stadsmuseum en de Stadsgidsen heeft historische vereniging Herderewich hier een belangrijke taak in.

Als nieuwe redacteur mag ik het stokje overnemen van Karel Uittien die het Vittepraetje, het kwartaalblad van Herderewich jarenlang heeft gemaakt. Onder zijn leiding verschenen tientallen artikelen over tal van historische onderwerpen en daarmee gaan we door. De komende periode zal het Vittepraetje volgens dezelfde opzet blijven verschijnen. Een magazine of uitgave maken kun je niet alleen en daarom staat er elders in deze uitgave een oproep voor redactieleden. Met een grotere vrijwillige redactie willen we in de toekomst de inhoud van het Vittepraetje maken en wie het leuk vindt om af en toe een redactionele bijdrage te leveren is van harte welkom. De redactie zal vooral 'ín het veld' actief zijn en minder aan de vergadertafel. Wie het iets lijkt is van harte welkom.

In ons vernieuwde bestuur is nog één functie vacant. Onze voorzitter Niek de Jong heeft aangegeven nog één jaar mee te willen als voorzitter om in 2009 af te treden. Herderewich zoekt dus een inspirerende opvolger, die met visie en enthousiasme de taken van de huidige voorzitter wil overnemen. Het belangrijkste voor een vereniging zijn natuurlijk de leden. Herderewich zoekt nieuwe leden, want hoe meer leden, hoe meer we kunnen organiseren en regelen. De zittende leden zijn hiervoor onze ambassadeurs, dus wie iemand lid wil maken wordt uitgenodigd dat te doen. Misschien kunnen kinderen die het huis uitgaan via een lidmaatschap van Herderewich aan Harderwijk verbonden blijven. Het is maar een idee....

Theo Bakker

AGENDA

Op de volgende festiviteiten is de Oudheidkundige Vereniging Herderewich met een informatiekraam aanwezig:

14 juni Aaltjesdag – Boulevard
30 augustus Visserijdag – Havendam
Voorjaarsexcursie - 21 juni 2008
13 september - Open monumentendag

Voor de 23^e maal organiseert Herderewich in samenwerking met het Gilde van Stadsgidsen de Open Monumentendag in Harderwijk.
Van 10.00 uur –17.00 uur staan een tiental monumenten open voor het publiek. Thema: **Sporen uit het verleden.**
Informatiekraam van Herderewich in de Muziekschool, Markt 1.

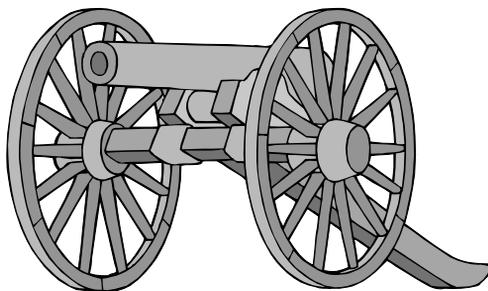
Militairen in Gelderland in het begin van de 20^e eeuw

Voorgeschiedenis

De vroegste specifieke gegevens uit Harderwijk dateren van het einde van de 18de eeuw, toen in korte tijd detachementen van vijf bataljons van het Staatse leger in Harderwijk gestationeerd werden. Tegelijkertijd lagen er bataljons in andere Gelderse steden, die daar regelmatig rouleerden. Deze detachementen waren Nederlandse troepen, maar het konden ook buitenlandse troepen in Staatse dienst zijn. Met de Franse revolutie begon een chaotische periode waarin nauwelijks sprake was van vredesgarnizoenen. Het leger van de Bataafse Republiek, het Koninkrijk Holland en later het Franse keizerrijk was vrijwel voortdurende te velde.

In 1814 besloot koning Willem I het Algemeen Depot van de Landmacht no. 33 (het latere Koloniaal Werfdepot) in Harderwijk te plaatsen. Tegelijkertijd werden in verschillende Gelderse vestingsteden bataljons of compagnieën van de KL ondergebracht.

Toen in 1830 het "Muitzieke volk der Belgen" in opstand kwam tegen koning Willem I werd een veldleger gevormd. In de Tiendaagse Veldtocht slaagde het Nederlandse leger er niet in om de opstandige Belgen te verslaan en koning Willem I, die weigerde zich bij de situatie neer te leggen, hield het leger tot 1839 te velde, wat grote kosten met zich meebracht. Na 1839 gingen de bataljons terug naar het gezapige garnizoensleven. In deze periode werd flink bezuinigd, omdat de kosten van het leger te velde in de periode 1830-39 bijna tot bankroet van het land leidden. Opvallend was in 1863 de oprichting van een tehuis voor oud KNIL militairen te Bronbeek in Arnhem. Dit is een unieke instelling, die relatief laat is opgericht; vergelijkbare veteranenhospitelen in buurlanden als Frankrijk en Engeland zijn veel ouder (Chelsea Hospital 1682; Invalides 1670). Aan het gemoedelijke garnizoensleventje kwam een einde toen in 1870 de Frans-Duitse oorlog uitbrak. Nederland vreesde in de oorlog meegezogen te worden en mobiliseerde het leger, een mobilisatie die veel gebreken aan het licht bracht. De verbeteringen in de infrastructuur hadden gevolg voor de militaire ontwikkelingen.

Zo werd in 1863 de spoorlijn Amersfoort-Zwolle geopend en werd Harderwijk aangesloten op het spoorwegnet. In 1879 kwam de spoorverbinding Amhem- Nijmegen tot stand. Bovendien maken technische ontwikkelingen een modernisering op verschillende terreinen noodzakelijk. Deze factoren zorgen voor de verplaatsing van de Landmacht naar Harderwijk.

Allereerst de modernisering van de organisatie: In navolging van het Duitse voorbeeld wil minister van Limburg Stirum een persoonlijke dienstplicht invoeren, waarin het onmogelijk werd dat rijke ouders voor hun zonen een remplaçant kunnen kochten. De

eerste poging strandde in de Tweede Kamer, o.a. door tegenstand van confessionele partijen (katholieken zagen hun zonen niet graag in het leger met protestanten). Na veel discussie werd in 1898 de dienstplicht ingevoerd en verdween het remplaçant stelsel.

De dienstplicht van hoger opgeleide militairen maakte de vorming van een dienstplichtig kader en vergroting van het leger mogelijk. Met de militiewet van 1901 groeide het aantal divisies van drie naar vier. Het Nederlandse leger kreeg een oorlogsterkte van 200.000 man. Zo groeide het aantal dienstplichtigen dat jaarlijks onder de wapenen kwam van 11.000 tot 17.500. Die jongens moesten ergens ondergebracht worden. Door snellere reisverbindingen was het niet langer noodzakelijk de troepen binnen vesting Holland te concentreren.

Een andere belangrijkste oorzaak van de komst van de Landmacht naar de Veluwe lag in de technische ontwikkelingen van de tijd. De wapens maken in korte tijd een grote verbetering door, met name op het gebied van vuursnelheid en vuurbereik. Vooral dat laatste had veel invloed. Het in 1895 ingevoerde Mannlicher geweer had een bereik van 1.500 meter. De schietbanen in het westen van het land waren ingesteld op een bereik van 200 meter en voldeden dus niet meer.

Dit was de aanleiding van de oprichting van de Infanterieschietkamp de Harskamp. In 1878 kocht defensie de Oldenbroekse Heide voor anderhalve cent per vierkante kilometer en vestigde hier het Artillerie-schietkamp. In 1919 kocht Defensie ook de Doornspijkse heide om het schietterrein uit te breiden en vormde daarmee het grootste oefenterrein van Nederland.

De stafleden van het ASK vormden een hechte gemeenschap. Dat moest ook wel want 't Harde had hen niet veel te bieden. In het begin werden de kinderen dagelijks met de foeragewagen, waarmee ook het hooi werd opgehaald, naar school gebracht. Een van de onderdelen van de KL die op de Veluwe terechtkwamen was het Remontedepot, dat in 1886 in Nieuw- Milligen gevestigd werd. Hier werden de aangekochte paarden van de Landmacht, vooral afkomstig uit Ierland, ondergebracht om te acclimatiseren. Na één jaar gingen ze naar het Paarden-depot van de Cavalerie te Amersfoort of dat van de Artillerie te Tilburg om verder getraind te worden. De groei van het Nederlandse leger maakte uitbreiding van het aantal kazernes noodzakelijk. De vorming van een 4de divisie noodzaakt deze in een nieuw garnizoen onder te brengen en wel een dat aan een spoorlijn ligt. Hiervoor kwamen Ede en Apeldoorn in aanmerking. Maar niet iedereen was er op gebrand om een garnizoen onder te brengen. In Apeldoorn zat men er bepaald niet om te springen en bedankte men voor de eer. In Ede ging defensie wat subtieler te werk in een poging een voet aan de grond te krijgen in de gemeente maar men stuitte op veel tegenstand. De plaatselijke boeren zagen een garnizoen niet zitten: de komst van een garnizoen betekende het

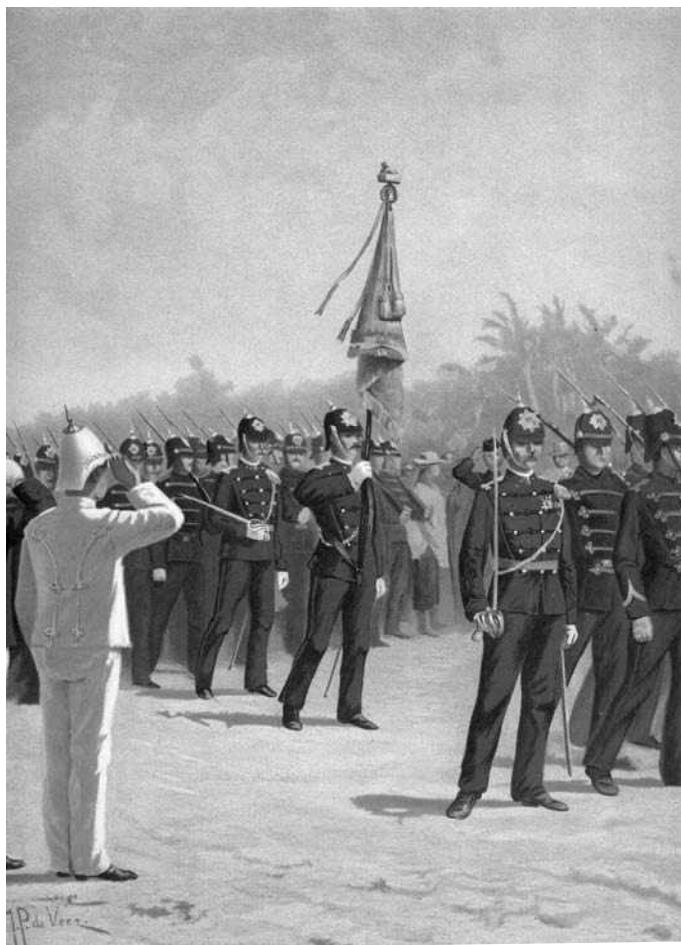

verlies van de heide, die zij, vermengd met uitwerpselen van schapen, als mest nodig hadden. Ook vreesde men, met de komst van de militairen, een daling van het zedelijk peil. Daar bracht defensie tegen in dat er in de legerplaatsen grote hoeveelheden mest gratis mest ter beschikking zouden staan, verlaging van het zedelijke peil nam men blijkbaar voor lief. Uiteindelijk stemden de boeren in en in december 1900 werden de eerste contracten getekend.

In 1904 werd begonnen met de bouw van een kazerne voor infanterie en op 1 mei 1906 kwam het garnizoen in de vorm van het 1ste en 2de bataljon van 11 R.I. te Ede aan. De kazerne voor cavalerie en artillerie werd in 1908 voltooid. In 1909 namen het 3de en 4de eskadron van het 1ste Regiment Huzaren er hun intrek. Hoewel de gemeente Ede hoopte op economische voordelen was daar in het begin nog niet veel van te merken. In andere Gelderse steden deden zich vergelijkbare ontwikkelingen voor. In Nijmegen kwamen in 1905 en 1906 twee nieuwe kazernes, de Krayenhoff en Snijders kazerne, waarin uiteindelijk 11R.I. werd ondergebracht. Arnhem herbergde sinds 1881 het Korps Rijdende Artillerie. Twee jaar later werd begonnen met de bouw van de Menno van Coehoorn kazerne. In Harderwijk werd het 3de bataljon van 9 R.I. ondergebracht in de kazerne die leegstond na het vertrek van het Koloniaal Werfdepot. In 1913 werd 11-20 R.I., gehuisvest in de nieuwe kazerne (de latere Jan van Nassau kazerne). De Harskamp dateert uit 1899. De grond waarop het gehuisvest werd was zo slecht dat defensie het gratis kon krijgen als de schenkers de stalmeest en etensresten van de militairen zouden krijgen. De legerplaats zou maximaal vier bataljons onder dak moeten brengen. Dat gebeurde eerste in tenten, wat betekende dat er alleen van april tot oktober geoefend kon worden. Al snel kreeg de legerplaats meer body. De komst van de Koninklijke Landmacht naar de Veluwe leidde vanaf 1875 ook tot manoeuvres in Gelderland, Overijssel, Noord-Brabant en Limburg.

Koninklijk Nederlands Indisch Leger

Binnen deze ontwikkelingen vormt het Koloniaal Werfdepot te Harderwijk een vreemde eend in de bijt. Om te beginnen omdat het niet onder het ministerie van Oorlog viel, maar onder Koloniën.

In Harderwijk werden niet alleen Nederlandse jongens geworven, maar ook buitenlanders: Duitsers, Zwitsers, Belgen en Fransen.

De nieuwe militairen kregen een handgeld, dat opliep tot 300 gulden en in Harderwijk ontwikkelde zich een

bloeiende industrie rond horeca en prostitutie. Deze ontwikkelingen bezorgden Harderwijk weinig vlijende bijnamen als 'Het Sodom op de Veluwe' en 'Het gootgat van Europa'. Veel teruggekeerde ex-militairen bleven vaak onder kommervolle omstandigheden in Harderwijk hangen. Rond de eeuwwisseling werd in Duitse boeken zelfs voor de dienst in Nederlands-Indië gewaarschuwd. Daarbij speelde mee dat de negentiende eeuw een tijd was van een groeiend nationalisme, dat zich onder andere uitte in een afkeuring van buitenlandse krijgsdienst. Onder de vele vrijwilligers was de beroemde Franse dichter Arthur Rimbaud.

In 1890 kreeg Harderwijk te maken met competitie, want toen werd de Koloniale Reserve opgericht, onderdeel van een Koloniale Brigade. Hier moesten nieuwe rekruten worden opgeleid en militairen die ziek uit Indië terugkomen worden opgevangen. De Reserve werd in Nijmegen gehuisvest. Herstellende militairen kwamen in zogenaamde 'reconvalescenten compagnieën' in Zutphen terecht. Behalve dat de opleidingstijd in Nijmegen veel langer is, krijgt met de premie in Nijmegen pas na afloop van dienst uitbetaald. Eind negentiende eeuw gingen er in Harderwijk meer en meer stemmen op om het Werfdepot te sluiten. In de plaats daarvan zag men liever een garnizoen van de Landmacht in Harderwijk. In 1892 werd het houden van "openbare huizen van ontucht" verboden onder invloed van een orthodox protestantse beweging. Uiteindelijk verdween het depot in 1907 naar Nijmegen, waar het in 1909 is opgeheven. Hiermee kwam een einde aan een roemrucht stuk geschiedenis. Hiermee kwam ook een einde aan de aanwerving van buitenlanders voor het KNIL. In 1913 kreeg de Koloniale Reserve de beschikking over de Prins Hendrik Kazerne en kwamen ook de "reconvalescenten" van Zutphen naar Nijmegen.

De Eerste Wereldoorlog

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog werd op 31 juli 1914 het Nederlandse leger gemobiliseerd en vertrok het naar de grenzen. Die mobilisatie verliep zonder problemen, hoewel er van enthousiasme geen sprake was. Zoals zoveel soldaten in deze oorlog verwachtten ook de Nederlandse dat ze op 25 december 1914 weer gedemobiliseerd en thuis zouden zijn. Maar het liep anders: de strijd verstarde in een uitzichtloze oorlog en de Nederlandse troepen (gemiddeld 200.000 man) moesten veel langer blijven dan voorzien was. Dit leidde tot problemen omdat de soldaten vaak langdurig werden ondergebracht in slechte onderkomens zoals tentenkampen, scholen, fabriekshallen en loodsden. Het was goed te begrijpen dat de meesten hier snel genoeg van hadden en naar huis wilden. In 1915 braken er in Apeldoorn rellen uit onder de soldaten wat bijna leidde tot een heus oproer. De bekendste 'muitering' vond op 25 en 26 oktober 1918 plaats op de Harskamp. Er was veel onvrede onder de militairen over de slechte kwaliteit van het voedsel. Toen het Duitse leger ineens stortte, trok het Nederlandse leger alle verloven in en dit was de druppel die de emmer deed overlopen.

Officiers die de orde wilden herstellen werden met stenen bekogeld en weggejaagd; de officierskantine werd geplunderd. Op zondag 26 oktober begonnen de rellen opnieuw en opnieuw kon men de orde niet herstellen. De soldatenkantine werd geplunderd en de aanwezige drank soldaat gemaakt. Er werd brand gesticht en vijf barakken brandden af. In de barakken lag munitie en toen die ontplofte dachten de soldaten dat er geschoten werd en ontstond er paniek. Niet alleen de soldaten, maar ook officieren probeerden weg te komen. De soldaten vluchtten met honderden tegelijk naar Apeldoorn en Amersfoort. Tegen het vallen van de avond werd het gezag hersteld.

Met het einde van de Eerste Wereldoorlog werd ook het Nederlandse leger gedemobiliseerd. In 1920 werd Nederland lid van de Volkenbond, die, zo meende men, een nieuwe oorlog onmogelijk zou maken. De verschrikkingen van de Eerste Wereldoorlog leidden tot een algemeen gevoerd afkeer van militaire zaken, ook in Nederland. Het is dan ook te verklaren dat de jaren twintig gekenmerkt werden door bezuinigingen op het Ministerie van Oorlog.

Tussen 1920 en 1935 slonk het budget van 127 tot 76 miljoen gulden en in 1922 werd een nieuwe dienstplichtwet aangenomen die van het leger een opleidingsleger met een klein beroepskader maakte. De duur van de eerste oefening werd ingekort, bij de infanterie tot slechts 5½ maand. Bezuinigingen betekende ook dat nieuw materiaal slechts mondjesmaat beschikbaar kwam, met verstrekkende gevolgen. In Harderwijk kromp het 20 R.I. in van één regiment met drie bataljons met elk vier compagnieën tot drie schoolcompagnieën en een opleidingscompagnie. De ontwikkelingen werden door de plaatselijke middenstand met lede ogen aangezien. Erger was het dat de artillerie, die in 1919 naar Harderwijk was gekomen in 1922 vervangen werd door het 7de R.I. In de praktijk betekenden dit een vermindering van het garnizoen. Dit soort reducties in de sterkte vond overal plaats. De Koloniale Reserve te Nijmegen maakte in deze tijd een interessante ontwikkeling door: na het staken van de werving van buitenlanders verbeterde de kwaliteit van de potentiële Indië militairen gestaag. Gedurende de crisis van 1923 en die van 1929 meldden zich zoveel vrijwilligers dat de Koloniale Reserve kieskeurig kon zijn en rekruten met mulo/hbs als vooropleiding kon selecteren. Men bleef ongeveer 50 militairen per maand naar Indië uitzenden.

Een aardige bijkomstigheid: Toen in 1925 de Nederlandse Bond voor Lichamelijke Oefening besloot de Vierdaagse in Nijmegen te houden was de gastvrijheid van de Koloniale Reserve één van de redenen. De weinige deelnemers werden in de Prins Hendrik Kazerne ondergebracht en met name de rijsttafel van de Indische koks werd beroemd.

Zo bleef de situatie totdat de expansie van Hitler in de tweede helft van de jaren 30 een expansie van het leger noodzakelijk maakte. De kazernes stroomden weer vol en er werden nieuwe kazernes gebouwd voor de grensbataljons. Deze kazernes, ontworpen door kapitein der genie Boost, waren modern van opzet en herkenbaar wat betreft uitvoering. Op 22 augustus 1939 werd het Nederlandse leger opnieuw gemobiliseerd en vertrok het naar de grenzen.

Dit artikel is een samenvatting en bewerking van de lezing van Drs. F.J.C.S. van den Berg over Militairen in Gelderland in het begin van de 20^e eeuw op 3 maart 2008.

Verenigingsnieuws.

Het halve bestuur vernieuwd, maar

Op de jaarvergadering kreeg Herderewich een vijftal nieuwe bestuursleden. Op de daarop volgende bestuursvergadering zijn ze enthousiast aan het werk gegaan. De taken werden verdeeld. Bert van Dorp zal de secretarisfunctie bekleden. Jeroen de Jong nam het penningmeesterschap en de ledenadministratie op zich. Het Vittepraetje krijgt een nieuwe redacteur in de persoon van Theo Bakker. Marlies en Theo van der Heijden, geen familie van elkaar, zullen de werkgroep Open Monumentendag versterken. U zal zich misschien af vragen waarom die "maar" in de titel. Volgend jaar treed ik als voorzitter af en ben niet herkiesbaar. Het nieuwe bestuur heeft zich als eerste taak gesteld om te zorgen voor een opvolger. Daarom doe ik hierbij de oproep aan u laat de pasgekozen bestuursleden niet in de kou staan. Sta op en meldt u aan als kandidaat-voorzitter. Hoe eerder u ja zegt des te beter kunnen we u begeleiden en inwerken. . Wacht niet langer bel me op. Tel: 0341-421342.

Het bestuur van Herderewich. V.I.n.r

Staannd R. Schouten, N.C.R. de Jong, J. de Groot, J. de Jong, T. Bakker,
Zittend Mevrouw M. Van der Heijden, Th. Van der Heijden, B. van Dorp

Bedankt

Gelijk met Karel Uittien legde Rob Beute zijn redacteurschap voor het Vittepraetje neer. Rob heeft gedurende tien jaar deze taak vervuld. Het Vittepraetje is door zijn toedoen en die van Karel Uittien uitgegroeid tot een mooi kwartaalblad. Rob hartelijk bedankt voor het vele werk wat je voor Herderewich verricht hebt.

Een gratis boek

Herderewich biedt zijn leden het boekwerk “ Effen proaten, effen kieken ” gratis aan. U ontvangt het samen met het Vittepraetje van september. Het eerste exemplaar zal bij de opening van de tentoonstelling “ De Vischpoort ” in de Catharinakapel uitgereikt worden aan Cor Jansen, van beroep boswachter bij Natuur -monumenten en visverkoper, heeft het geschreven. Hij is zeer betrokken bij het wel en wee van de Zuiderzee. Hij is de achterkleinzoon van Jan van Miete, schipper van de HK 110. Niet voor niets heet Cors viskraam de HK 110.

In de tachtigerjaren van de vorige eeuw sprak hij met vissers, die nog op de Zuiderzee gevist hadden. Geen van de geïnterviewden leeft nog. Al deze gesprekken heeft Cor op papier gezet en resulteerde in achttien interviews. Het geheel werd voorzien van illustratie rond om de Harderwijker haven. Het boek zal uit 64 pagina 's bestaan en het formaat is 17 x 24 cm. Niet leden kunnen het boek verkrijgen voor € 9,95 bij de Oudheidkundige Vereniging Herderewich.

Nog een boek

De uitgeverij Diepenmaat gaat in samenwerking met Herderewich een boek uitgeven, dat de titel krijgt Harderwijk heden en verleden. In een 15 tal items worden een aantal onderwerpen van de geschiedenis van Harderwijk besproken. Het wordt rijk geïllustreerd. De prijs is vastgesteld op € 24,95.

Leden van Herderewich kunnen het verkrijgen voor € 15,00 (1 boek per lid). U kunt dit bedrag overmaken op de giro van Herderewich o.v.v. boek Harderwijk.

De eerste jaren van een honderdjarige Oranjevereniging-

1908- 2008

Burgemeester M.G.J. Kempers verzocht aan vijftientig Harderwijker heren om op 11 juli 1908 in de Concertzaal bijeen te komen. Het doel van deze bijeenkomst was de oprichting van een Oranjevereniging. Van de vijftientig heren kwamen er negentien. Vijf hadden bericht van verhindering gezonden, maar waren het wel met het initiatief van de burgermeester eens.

Vragen uit de zaal waren:

Waarom had de burgemeester geen volksbijeenkomst uitgeroepen? Burgemeester Kempers vond het beter om eerst in klein comité bijeen te komen. Een andere vraag was: Waarom is de pers niet uitgenodigd? De burgervader vond het beter zonder pers te vergaderen, zodat een ieder zijn voor en tegen vrij konden uiten. Na de bijeenkomst zou de pers op de hoogte worden gebracht.

Na ampel beraad werden statuten vastgesteld en een bestuur gekozen. Het doel van de nieuwe vereniging was het feest van de geboorte van Hare Majesteit en andere Oranje- en Nationale feest dagen op waardige en gepaste wijze te vieren.

Het bestuur bestond uit:

K. van Schouwen – Voorzitter
Mr. P.H.F. Bijl de Vroe – Vice voorzitter
A.L. Willemsen – Eerste secretaris
D.C. Tiemens – Tweede secretaris
H. Cozijnse Gzn. – Eerste penningmeester
A.P. Versluys – Tweede penningmeester
G.P. Bronsveld – Commissaris

ORANJE-VEREENIGING TE HARDERWIJK.

ORANJE-FEESTEN

— OP —

WOENSDAG 12 MEI 1909.

PROGRAMMA.

De feestdag zal worden geopend om **9 ure** met het **luiden der klokken**, terwijl om **half tien** voormiddags in de NED. HERVORMDE KERK een **DANKSTOND** zal worden gehouden.

Om **half elf**: **ONTHAAL VAN DE SCHOOLKINDEREN.**

Om **twaalf ure**:
PLANTEN VAN EEN ORANJE-EIK IN DE PLANTAGE.

Van **2 tot 4 ure**:
VOLKSSPELEN OP DE BLEEK.

Toegang tot het Feestterrein voor leden der Oranjevereniging met eene dame (huisgenoot) **vrij**, voor anderen **10 cent** per persoon.

OP DE MARKT:

Van **5 tot 6 ure**:
UITVOERING door de Zangvereniging „Euodia” uit Hierden.

Van **6½ tot 8 ure**:
UITVOERING door de Zangvereniging „Harpe Davids”.

Van **8½ tot 10 ure**:
CONCERT door de Muziekvereniging „De Harmonie”

— en —

BIOSCOPE-VOORSTELLING IN DE OPEN LUCHT.

De Volksspelen zullen bestaan uit: Mastklimmen, Tonsteken, Boegsprietloopen, Wedloop met Hindernissen, Touwtrekken, Zakloopen, Tonrijden, en Stroop- en Meelhappen.

Zij staan open voor alle inwoners van Harderwijk **boven 16 jaar**.

Aangifte op de „Concertzaal” **Maandag 10 Mei a.s. van 7 tot 9 ure** des avonds.
Verschillende fraaie prijzen worden beschikbaar gesteld.

ZEGT HET VOORT.

De statuten werden op 16 november 1908 bij Koninklijk Besluit goed gekeurd. Bij de vergadering was geen afvaardiging van Hierden uitgenodigd. Het nieuwe bestuur was van mening dat Hierden toch op enigerlei wijze vertegenwoordigd moet zijn.

Er werd een sub-commissie in het even geroepen.

De heer B. Arendsen wordt daar de voorzitter van met de opdracht Hierdenaren uit te nodigen om zitting te nemen in de subcommissie. Dit had nogal voeten in de aarde. Tenslotte wist hij zes leden te vinden, n.l. Jan Timmer, Teunis Hop, Jan Boonen, Rende Hop, G. Hogenkamp en Reind Poolen.

De eerste taak was de verjaardag van Koningin Wilhelmina op 31 augustus te organiseren. Het programma kwam er als volgt uit te zien: 's Morgens om tien uur zanguitvoering van 500 school kinderen voor het gemeentehuis. Na afloop rondgang door de stad. Om 12.30 uur Opstelling van de schoolkinderen op de Markt. Om 13.00 uur Vertrek van de kinderen van de Markt naar het feestterrein op de Voorste Wei.

Hier werden spelen voor de kinderen georganiseerd. De jongens deden: wedloop met keerpunt, wedloop met hindernissen, zakken lopen, estafetteloop, vlaggenloop, boegsprietlopen, touwtrekken, tonnetje kruien, tonnetje rijden, stokjesrapen en piketslaan.

De meisjes: stokjesrapen, korfbalspel, kussentjes huppelen, eierwedloop, estafetteloop, vlaggenloop, ton kruien, touwtrekken, hinkelwedstrijd en achterwaartse wedloop.

Van 1 uur tot half drie een korfbalmatch. Harderwijk tegen Amersfoort. Daarna een fietswedstrijd met hindernissen om kunst-voorwerpen. Het geheel werd gedurende de festiviteiten door de muziekvereniging "De Harmonie" van muziek voorzien. Om 7 uur 's avonds gaf de Harmonie een concert, gevolgd door een uitvoering van de Christelijke zangvereniging "Harpe Davids". In de buitensociëteit "Harmonie" werd om 9 uur een concert gegeven voor leden, logees en vreemdelingen.

Het jaar daarop was het weer een druk jaar voor de pas opgerichte vereniging. Prinses Juliana werd geboren op 30 april 1909. De school- kinderen werden getraakteerd op beschuit met muisjes. 's Avonds was er vanaf 't Klooster een optocht met fakkels en lampions door de stad. Op 12 mei werden de eigenlijke feestelijkheden ter gelegenheid van de geboorte georganiseerd.

Het Oranjefeest werd begonnen met een dankstond in de Grote Kerk, gevolgd door het planten van een oranje-eik in de Plantage samen met de school kinderen. Zoals het programma laat zien werden naast het planten van de eik zanguitvoeringen gehouden door de koren Euodia uit Hierden en Harpe Davids. 's Avonds een concert van de muziekvereniging "De Harmonie" en een "bioscope-voorstelling" in de open lucht. 's Middags waren er volksspelen op de Bleek.

De kinderen van de laagste klassen kregen een feestnummer van "De Prins". De oudste leerlingen een boekje geschreven door L.Penning, getiteld "Een blijde Moeder en een verheugd Volk". De Koninginnedag op 30 augustus werd geen groot feest. De financiën lieten dit niet meer toe. De Koninginnedag van het volgende jaar viel op door de Morks Kleppermars, die door de schoolkinderen samen met de Harmonie ten gehore werd gebracht. 's Middags volksspelen en 's avonds waren de grachten en het plantsoen fraai verlicht. Het waterpaleis, weerkaatst in het water, gevoegd bij het lichteffect van de talrijke vetpotjes gaf een fraaie lichtspektakel.

Op 4 augustus 1911 kwam prins Hendrik naar Harderwijk. Hij kwam het reddingsmateriaal van de visserij vereniging "Onze Toekomst" bezichtigen. De koningin, koningin-moeder en prins Hendrik hadden giften geschonken voor de aanschaf van de ijsvletten. De organisatie van die dag lag bij de Oranjevereniging. Uit de brief van de secretaris van de prins blijkt dat het bezoek in geen enkel opzicht een officieel karakter mocht hebben. Aangekomen bij de haven maakte de prins een tochtje in de kleine vlet "Juliana" op de Zuiderzee. De grote vlet was naar de prins vernoemd.

Vanaf dit jaar werden de Koninginnedagen opgeluisterd met een militaire parade van het Garnizoen op de stadswei. Aan het einde van de parade nodigde de commandant de burgemeester uit om de troepen te inspecteren. Op de Koninginnedag van 1911 bracht de Harmonie 's avonds op verzoek van de burgemeester onverwachts een serenade aan G. Klaassen op het Blokhuis. De jubilaris kreeg de hulde omdat hij een koninklijke onderscheiding had ontvangen en hij was blij verrast. De burgemeester en enige hoofdofficiëren brachten hem een bezoek. De vereniging besloot het in 1912 kalm aan te doen. Vooruit ziende dat 1913 een jubeljaar werd. Koninginnedag en Onafhankelijkheidsfeesten.

Wel was er dat jaar een probleem. Moest Koninginnedag op zaterdag 31 augustus of op maandag 2 september worden gevierd. Zaterdag was marktdag. Tweemaal werd de keuze op een vergadering in stemming gebracht en tweemaal staakten de stemmen. De derde vergadering gaf de doorslag. Koninginnedag werd gevierd op maandag 2 september

De organisatie van Koninginnedag en de Onafhankelijkheidsfeesten lag bij de Oranjevereniging. Om het eenvoudig te houden werd besloten de beide feesten samen te vieren. Het behandelen van deze festiviteiten kan beter een andere keer.

Notulen Algemene ledenvergadering Oudheidkundige Vereniging Herderwich d.d. 03 maart 2008

Opening

De voorzitter heet alle aanwezigen van harte welkom.

Lezing

Drs. F.J.C.S. van den Berg houdt een voordracht over Militairen in Gelderland in het begin van de 20^e eeuw.

Notulen van de Algemene Vergadering d.d. 26 februari 2008

De notulen onder dankzegging aan de secretaris door de vergadering goedgekeurd.

Jaarverslag secretaris

De vergadering keurt het jaarverslag zonder wijzigingen goed onder dankzegging aan de secretaris.

Financieel verslag en verslag kascommissie

De kascommissie bestond uit mevr. M. van Lier en de heer M.W. van Stempvoort. Zij hebben de stukken gecontroleerd en geen onregelmatigheden geconstateerd. Dhr. van Stempvoort leest de verklaring voor. ' Verslag van de Kascontrole boekjaar 2007. ' In opdracht van de Algemene Ledenvergadering van Herderewich 2007 hebben ongetekenden, de heer M.W. van Stempvoort en mevrouw M. Van Lier- van Ballegooij, op 18 januari j.l. ten huize van de penningmeester de heer K.C. Uittien, de rekening en verantwoording van het bestuur over het boekjaar 2007 onderzocht. Nader onderzocht werd het inkomsten- en uitgaven gedeelte. De boekhouding is zeer overzichtelijk en aan de hand van afschriften was controle goed mogelijk. Wij hebben het geheel in orde bevonden en willen daarom de Algemene Ledenvergadering 2008 adviseren het bestuur decharge te verlenen. Een compliment aan de penningmeester voor zijn duidelijke en transparante boekhouding is hier zeker op zijn plaats. Hij stelt de vergadering voor het bestuur te dechargeren. De vergadering gaat onder applaus hiermee akkoord. De nieuwe kascommissie zal bestaan uit de heer T. van Stempvoort en de heer J. Kooiman.

Begroting

De heer J. Kooiman merkt op dat ons vermogen eigenlijk niet groter mag zijn dan 3 x jaarinkomen. De vergadering keurt de begroting goed onder dankzegging aan de penningmeester.

Verkiezing bestuursleden

Statutair treden onze leden de heer Karel Uittien en Piet Stellingwerf af. Zij stellen zich niet herkiesbaar. Zij worden door de voorzitter bedankt voor hun bewezen diensten. (Karel 10 jaar en Piet 5 jaar) en onder applaus van de vergadering laat hij dit vergezeld gaan van een blijk van waardering. Er zijn n.a.v. de brandbrief welke door het bestuur is verzonden aan de leden een aantal reactie op gekomen. Er hebben zich 5 kandidaat-leden gemeld. Het zijn Mevr. M. van der Heijden en de heren J. de Jong, B.van Dorp, T. Bakker en Th. van der Heijden.

Zij stellen zich een voor een d.m.v. een korte CV voor aan de vergadering. De vergadering kiest bij acclamatie.

Rondvraag en sluiting

De voorzitter blikt vooruit op het komende jaar. Hij wijst nogmaals op het feit dat hij vorig jaar voor de laatste keer is herkozen en dat er over een jaar een nieuwe voorzitter met komen.

De voorzitter stuit hierna de vergadering.

P. Stellingwerf, Secretaris

Een tweeduizend jaar oude Romeinse munt in het Wolderwijd gevonden

Han C. Vrielink

De vondst

Gedurende tientallen jaren is er zand gewonnen in het Wolderwijd. Vooral in het gedeelte tussen de eilandjes De Zegge en De Biezen, ten westen van de vaargeul. De gemiddelde diepte was daar eind jaren zeventig, toen ik voor het eerst het Wolderwijd bezield, anderhalve meter, nu meer dan vier meter ! Enorme hoeveelheden zand zijn daar met de zandzuiger weggehaald. Zeilend over het Wolderwijd, zette ik altijd wel even koers naar de zandzuiger. Want om een of

andere reden fascineerde mij dat bedrijf. Het was daarom niet helemaal toevallig dat ik de man ontmoette die op de zandzuiger jarenlang de leiding had. We kwamen in gesprek en al gauw bleek dat hij belangstelling voor het verleden had. Verbaasd was ik echter toen hij mij vertelde hoe hij enkele jaren geleden een echte Romeinse munt uit het Wolderwijd “op viste”.

Stukken metaal - zo legde hij mij uit - worden in de zandzuiger machinaal gescheiden van het zand en belanden in een bak. Af en toe wordt die bak geleegd en bij dat legen trof de baas een klein stukje “ijzer” aan, dat op het eerste gezicht wel iets weg had van een tandwielkje. “Nou ben ik een knutselaar”, zei hij, “dus ik dacht: laat ik ‘t maar meenemen, je kan nooit weten hoe’t nog eens van pas komt”. Thuis, toen hij het “tandwielkje” gereinigd had, kwam hij er al gauw achter dat hij iets heel anders in handen had. Was het een penning? Een onderscheidingsteken? Een munt misschien? Daar wilde hij meer van weten en hij liet het “ding” onderzoeken door een erkende numismaat /taxateur. Het bleek een **zilveren denarius** te zijn met de beeltenis van keizer Augustus! Deze munt werd gekwalificeerd als “een fraai tot zeer fraai exemplaar”.

Vragen drongen zich aan mij op: Wat betekenen de teksten en afbeeldingen op de munt? Wat was hun functie? Wat was zo’n 2000 jaar geleden de waarde van een denarius? Tijdens mijn onderzoek bleken dit nog relatief gemakkelijk te beantwoorden vragen te zijn. Aanzienlijk lastiger was het om antwoord te vinden op de vraag die mij het meest intrigeerde: Hoe is deze munt in het Wolderwijd terecht kunnen komen. Die vraag kan ik alleen maar veronderstellenderwijs beantwoorden. Of mijn hypothese aannemelijk is mag de lezer beoordelen.

De munt

De grootste diameter van de munt bedraagt 18 mm.

De voorzijde toont nog steeds, na 2000 jaar, in alle duidelijkheid een fraaie kop van keizer Augustus, omkranst met lauweren. De tekst is nog net leesbaar: **CAESAR AUGUSTUS DIVI F PATER PATRIAE** .

Caesar is een erenaam; als titel betekent het: “opvolger” en dat duidt op het feit dat Octavianus Augustus zich als de opvolger van Julius Caesar beschouwde.

Augustus betekent “verhevene”. Divi F(ilius) staat voor zoon van de goddelijke (Julius Caesar) – Octavianus was nl. de aangenomen zoon van Julius Caesar.

Pater Patriae is: Vader des Vaderlands

Voorzijde van de zilveren denarius uit het Wolderwijd (ca. 3x vergroot)

Achterzijde van de zilveren denarius uit het Wolderwijd (ca. 3x vergroot)

De achterzijde toont twee Romeinse mannen, elk met een speer en één hand rustend op een schild. In het veld boven de schilden zijn twee sacrale voorwerpen afgebeeld. Links een scheplepel (*simpulum*), waarmee wijn in de offerschaal werd geschepd. Rechts een kromstaf (*lituus*) waarmee de priester – vogelwichelaar (*de augur*) de ruimte (*het templum*) aan de hemel afbakende om daarbinnen de vogelvlucht waar te nemen en daaruit voortekens af te leiden.

Onder de beide mannen staat: CLCAESARES d.w.z. Gaius (en) Lucius, opvolgers. Zij waren de kleinzonen van keizer Augustus, die hen tot consuls benoemde en als zijn opvolgers aanwees. Gaius en Lucius waren al benoemd tot resp. pontifex (priester) en augur. Van de rest van de tekst is op deze munt alleen nog te lezen CIVVENT. De rest is afgesleten. Uit andere muntvondsten weten we dat de volledige tekst luidde: AUGUSTI F COS DESIC PRINC IVVENT .

In vertaling: Gaius en Lucius ,opvolgers (en) zoons van Augustus, tot toekomstige consuls aangewezen (*consules designati* d.w.z. voor het volgend jaar gekozen) en benoemd tot leiders van de jeugdige ridderschap (*principes juventutis* letterlijk: eersten onder de jeugd).

De munt als propagandamiddel

Augustus regeerde van 27 v. Chr. tot zijn dood in 14 na Chr. Hem was er alles aan gelegen om zijn macht (*het principaat*) te kunnen doorgeven aan iemand van zijn familie. Zelf had hij geen zoons. Wel een stiefzoon, Tiberius, maar met hem kon Augustus het niet goed vinden.

Keizer Augustus

Gaius

Lucius

In 21 v. Chr. arrangeerde hij een huwelijk van zijn dochter Julia met zijn goede vriend Agrippa. Het zag ernaar uit dat Agrippa Augustus zou opvolgen, maar in 12 v. Chr. overleed hij. De keizer trachtte daarna de zoons van Julia en Agrippa - de op de munt afgebeelde Gaius en Lucius als opvolgers erkend te krijgen.

Daartoe adopteerde de keizer in 17 v. Chr. zijn beide kleinzoons, Gaius en Lucius Caesar. Zij waren geboren resp. in 20 en 17 v. Chr. En hoe jong zijn kleinzoons ook waren, Augustus liet hen allerlei eretitels verlenen; eerst werden zij benoemd tot *princeps juventutis* en daarna tot toekomstig consul. De munt was een van de middelen om een groter publiek van deze verleningen op de hoogte te brengen en een zeker draagvlak voor de geplande opvolging te creëren. Helaas stierven de beide jongens op jeugdige leeftijd: Lucius in het jaar 2 en Gaius twee jaar later. Na de dood van Augustus in 14 werd (toch) Tiberius keizer.

Datering en waarde

De munt kan uiteraard niet eerder zijn vervaardigd dan nadat de beide kleinzoons tot *princeps juventutis* zijn benoemd en als toekomstig consul zijn aangewezen. Eerst verkreeg Gaius die ere-ambten. Enige jaren later is Lucius, de jongste, aangewezen als toekomstig consul. Dat was in 1na Chr.

Hij stierf echter in 2 na Chr., twee jaar voordat hij het consulaat had kunnen bekleden.

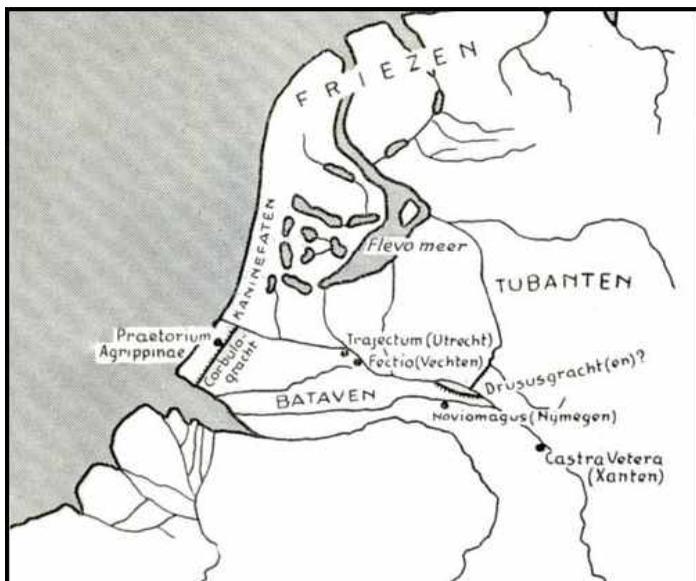
Het is niet waarschijnlijk dat munten van dit type nog lang na de dood van Gaius in 4 na Chr. geslagen werden. Ze zijn dus maar korte tijd aangeemaakt, van 1 tot 4 na Chr., maar ze zullen natuurlijk nog jaren gebruikt zijn.

De waarde van een denarius is moeilijk te bepalen. Wij weten dat in Pompeï een gezin van drie personen ongeveer één denarius per dag uitgaf aan levensmiddelen die op de markt gekocht werden. Een soldaat kreeg per dag één denarius soldij.

Hoe kwam de munt in het “Wolderwijd” terecht? Een hypothese.

Mijn hypothese vereist een korte inleidende uiteenzetting van de geografische en militaire situatie in het gebied dat nu Nederland en Duitsland beslaat.

In het begin van onze jaartelling lag ten zuiden van de lijn Enkhuizen - Stavoren het Flevomeer (*Flevo Lacus*) met daarin, op enige afstand van de monding van de IJssel, een tamelijk groot eiland.

Het Flevomeer in de Romeinse tijd (50-500 na Chr.)

Het meer stond via een ongeveer 65 km lange geul (*het Vlie*) in verbinding met de Noordzee en via de Friese Middelzee met de Waddenzee. Je kon echter niet van de Rijn naar het Flevomeer varen. Dus veel bevaren zal het Flevomeer niet zijn geweest. Daar kwam echter verandering in door het werk van Drusus.

De Romeinse veldheer Drusus (38 v. Chr. - 9 v. Chr.), stiefzoon van keizer Augustus, stadhouder van Gallië, had o.m. tot taak de noordgrens van het Romeinse Rijk te verdedigen tegen invallende Germaanse stammen. Hij voerde echter ook een eigen, minder defensieve politiek in het kader waarvan hij de rijksgrens wilde verleggen naar de Elbe. Om ook met een vloot te kunnen opereren, liet hij in 12 v. Chr. de Drususgrachten graven die de Rijn verbonden met het Flevomeer, nl. de Vecht en de verbinding Rijn - IJssel. Zo kon hij met een vloot de rivieren in Germanië bereiken via twee routes: Rijn - Vecht - Flevomeer en Rijn - IJssel - Flevomeer.

Ook Drusus' opvolgers hielden regelmatig veldtochten in Germanië. In 9 na Chr. vond echter de Slag bij het Teutoburgerwoud plaats. Drie Romeinse legioenen en bijbehorende hulptroepen, samen zo'n 20.000 man, onder leiding van Publius Quinctilius Varus, liepen op de terugtocht naar hun winterkwartieren in een hinderlaag. Vrijwel de gehele legermacht werd vernietigd door Germaanse stammen onder leiding van Arminius. De schok in Rome was enorm.

In 13 na Chr. kreeg Germanicus, de zoon van Drusus, het bevel over de troepen langs de grens (*het imperium bello Germanico*). Germanicus (15 v. Chr. - 19 na Chr.) was een geniaal leider en een echte soldatengeneraal. Het lukte hem in 14 om een opstand onder de legioenen in Germania te beëindigen. Daarna zijn onder zijn leiding drie grote veldtochten in Germanië gehouden in 14, in 15 en in 16. Voor mijn hypothese is de derde campagne van belang, omdat toen het vervoer van de troepen per schip geschiedde.

Maar liefst acht legioenen met bijbehorende hulptroepen (ong. 50.000 man) namen aan die veldtocht deel. Voor het vervoer van manschappen, levensmiddelen en paarden liet Germanicus duizend schepen bouwen. De Romeinse geschiedschrijver Tacitus vermeldt : *“ sommige waren kort met smalle achter- en voorstevan en een brede romp om des te gemakkelijker de golving op te kunnen vangen; andere waren platboomd om zonder averij aan de grond te kunnen lopen. (...) vele zijn voorzien van dekken waarop belegeringsapparatuur vervoerd kon worden en die tegelijk geschikt waren voor het vervoer van paarden of proviand; wendbaar door de zeilen en snel door de roeiers wonnen zij nog aan afschrikwekkende uitstraling door de opgeruimdheid van de soldaten”*.

Schepen en troepen verzamelden zich op “het eiland der Bataven “ ergens in de Betuwe. Vandaar zette men koers naar het Flevomeer.

“Toen voer Germanicus, na het vooruitzenden van de levensmiddelen en het verdelen van de legioenen en bondgenoten over de schepen, het kanaal op dat het Drusiaanse genoemd werd; en hij smeekte zijn vader Dru-

... om hem, (...) bereidwillig en gunstig gestemd met zijn voorbeeld en de gedachtenis aan zijn adviezen en daden ter zijde te staan; en daarna voer hij met een gunstige vaart over de meren en de Oceaan tot aan de rivier de Eems,” aldus Tacitus.

Het lijkt me geen gewaagde veronderstelling dat het speciaal op zeewaardigheid gebouwde deel van deze immense vloot om verkeerstechnische, logistieke en strategische redenen via het Vlie en de Noordzee (de Oceaan) naar de monding van de Eems voer. Het andere deel, bestaande uit platboomde schepen, zal dan de route via de Middellzee en de Waddenzee gevolgd hebben.

Nu veronderstel ik, dat de schepen in twee eskaders naar het noorden zijn gevaren: één via de Vecht en één via de IJssel. Dit om te verhinderen dat de schepen elkaar in de weg zouden zitten. Het smaldeel dat via de IJssel voer, kreeg bij de monding van die rivier te maken met het grote eiland dat daar lag. Voor een vloot van honderden schepen was de doorgang ten oosten van het eiland te smal; daarom zullen deze vaartuigen vanaf de IJsselmonding eerst een eind naar het westen zijn gevaren. Aldus doende zullen zij het gebied hebben bereikt waar nu het Wolderwijd ligt. En daar heeft een van de opvarenden een zilveren denarius verloren. Dit alles lijkt mij geenszins een gewaagde hypothese.

Het is echter ook mogelijk, dat schepen die via de Vecht het Flevomeer opvoeren, op het meer uitwaaierden, waarbij de oostelijke vleugel het huidige Wolderwijd bereikte.

Hoe dat ook zij: De kans dat de munt verloren is in 16 na Chr., bij de derde veldtocht van Germanicus, is veel groter dan dat dat op een ander tijdstip gebeurde. Ten eerste omdat voor het jaar 1 dit type denarius nog niet in omloop was. In de tweede plaats zullen naar alle waarschijnlijkheid voor 16 niet veel Romeinse schepen *Flevo Lacus* bevaren hebben, terwijl juist in 16 een gigantische vloot het meer passeerde. Tenslotte moet in de overweging mee worden betrokken dat keizer Tiberius na 16 een definitief einde verordonneerde van campagnes in Germanië. De veldtocht van Germanicus had handenvol geld gekost en maar bar weinig opgeleverd. Grote vloten zullen na 16 het Flevomeer niet meer gepasseerd hebben.

Geraadpleegde literatuur

- M. Cary, *History of Rome*, London/New York, 1960
 Peter S. Wells, *The Battle that stopped Rome*, New York/London, 2003
 Keizer Augustus, *Mijn levenswerk*, vertaald, ingeleid en toegelicht door R.B.C. Huygens
 Suetonius, *Keizers van Rome*, A'dam, 2002 (vert. D. den Hengst)
 Tacitus, *Annales*
 Westermann, *Grosser Atlas zur Weltgeschichte*, Braunschweig, 1978
 F.W. Putzgers, *Historischer Schul - Atlas*, Leipzig, 1929
 Hettema's *Grote Historische Atlas*, Den Haag/Hasselt, 1977

Gevraagd

enthousiaste redactieleden en een kritische eindredacteur

Om de redactie van het Vittepraetje te versterken en een bredere basis te geven zoeken we enthousiaste redactieleden die periodiek een redactionele bijdrage willen leveren aan dit blad.

Het mooie Harderwijk biedt hiervoor voldoende stof en de rijke historie staan borg voor vele verhalen. Schrijft u ze voor ons op?

Ervaring is niet nodig. Kennis van de Nederlandse taal, enthousiasme en het kunnen werken met de computer is wel belangrijk.

Daarnaast zoeken we een eindredacteur die de aangeleverde teksten streng en kritisch wil bekijken en beoordelen.

Lijkt het u iets? Doen dan! Neem contact op met Theo Bakker voor aanvullende informatie. Alvast bedankt

Redactie Herderewich, Theo Bakker

*pressbaker@hetnet.nl
06 23150044*

Nederlandsche Jaerboeken (deel 1750) nr. 7 **K.Chr. Uittien**

*In het gemeentearchief, beheert door het Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe, berust o.a. een unieke boekenreeks met als onderwerp: **Merkwaardigste geschiedenissen die voorgevallen zijn binnen den omtrek der Verenigde Provintien sedert het begin van 't Jaer MDCCXLVII.** De reeks bestrijkt de periode van 1747 tot 1798 en is daarmee completer dan menig universiteitsbibliotheek. Wat men schrijft over Harderwijk wordt als een nieuw feuilleton in het Vittepraetje gepubliceerd. Niet elk jaar werd Harderwijk vermeld.*

HARDERWYK, Juny 1750 (blz. 792 t/m 794)

Door zyne Hoogheit, is de Heer Mr. *Arnold Pronk*, Burgermeester dezer Stad, benoemd tot Gedepeteerden in de Generaliteits Rekenkamer, we-gens deze Provintie voor de eerste twee jaren, met den I May 1750, be-gonnen; en dan voor 't laetste jaer de Heer Mr. *Jan Apeldoorn*, regerend Burgermeester en Raed dezer Stad.

't Is nu omtrent jarig dat wy gewag maekten van een Request, door de Heeren Studenten overgeleverd aen de Ed. Mag. Heeren Curatoren der Akademie alhier, teneinde zyne Doorl. Hoogheit eene convenable Charge en Tytel ten aanzien dezer hooge Schole mogte aangeboden worden. Niet-tegenstaende nu de Heeren Verzoekers tot nog toe naer eene gunstige toestemminge hunner bede vruchteloos gereikhalst hebben, oordeelden zy echter de zelfde veel te billyk en gegrond om het einde daer van uit het oog te verliezen, weshalven zy, niet onkundig hoeveel velds de aenhouder somtyds winnen kan, zich, den 9 dezer Zonermaend andermael tot de Ed. Mog. Heeren Curatoren in het volgende Request gekeerd hebben:

*Geven met de allerdiepste submissie en plichtfschuldige veneratie
 1te kennen de gesamenlyke Studenten dezer Provintiale Akade-
 mie, hoe dat zy Supplianten in den voorleden jare aen uwe Ed.
 Mog. op het allerdemoedigste hebben te kennen gege-ven, hoe
 dat aen niemand en in 't byzonder niet aen uwe Ed. Mog. onbe-
 kend kan zyn die gelukkige gebeurtenis, welke sederd den tyd van
 drie jaren herwaert in deze Republiek en speciael mede in deze
 Provintie is voorgevallen, dat het namelyk aen den Heeren Staten
 der respective Provintien, en in 't byzonder mede van deze, en
 dus ook aen uwe Ed. Mog., als Leden der zelfde zynde, behaagd
 heeft den Door-luchtigsten en Hoogstgeboren Vorst en Heer Wil-
 lem Karel Hendrik Frifo, Prins van Oranje en Nassau, enz. enz.
 enz., tot Erfstadhouder, Kapitein Generael en Admiraal dezer geu-
 nieerde Provintien te verklaren, en aen te nemen, waervan de
 vruchten die de Republiek reeds geniet, en onder des Hemels ze-
 gen verder staet te plukken, aen uwe Ed. Mog. en de gehele wee-
 reld meer dan overvloedig bekend zyn. Dat dit allergelukkigste
 evenement aen de Supplianten occasie ² en welgegronde reden
 heeft gegeven, om met hart en ziel te wenschen dat aen zyne
 Doorl. Hoogheit ook eene convenabele Tytel en Charge in aenzien
 dezer Akademye in 't particulier mogte worden geoffereerd. Uit de-
 zen hoofde is 't dan ook, Ed. Mog. Heeren dat de Supplianten in
 hoope dat zulks aen uwe Ed. Mog. niet onaengenaem zal zyn,
 nogmaels de vryheit gebruiken zich by deze tot uwe Ed. Mog. te
 wenden, en op het alleronder-danigste te verzoeken, dat het uwe
 Ed. Mog., die het welwezen en den bloei dezer Akademye zoo zeer
 ter harte nemen, goedgunstiglyk behagen moge het daer heen te
 dirigeren dat zyne Doorl. Hoogheit, de Prins Erfstadhouder moge
 worden ver-
 klaerd, en geëligeerd tot Curator Magnificentissimus dezer Provin-
 ciale Akademye, en wel op zoodanig een' voet en wyze, als uwe
 Ed. Mag., naer der zelve hooge wysheit zullen vermeenen aen
 zyne Doorl. Hoogheit het convenabelste en aenge-naemste te we-
 zen, en tot meerder groei en bloei dezer Akademye te kunnen
 strekken, in hoope dat uwe Ed. Mog. gelieve aen der Supplianten
 herhaeld verzoek goedgunstiglyk te voldoen.*

't Welk doende enz.

Dit Request, door alle de Studenten eenparig geteekend, werd door de zes volgende Heeren,

Arent Gerhard Wakker, J. U. Stud.

Hendrik Jakob Schomaker, J. U. Stud.

Kornelis Koper, Med. Stud.

Jakobus Brandtjes, S. S. Theol. & Philof. Stud.

Barthold van Diemen van Lamszweerde, J. U. Stud.

Joh. Petrus Poppelman, J. U. Stud.

aen zyne Excellentie den Heer Burggraef van der Linden, als President der Ed. Mag. Heeren Curatoren, overgeleverd, die daer op geantwoord heeft, dat hun Ed. Mag. in hunne Vergadering eerst hadden besloten dat het Request door de Heeren Studenten zelfs aen de Heeren Staten van de Provincie behoorde overgeleverd te worden; doch dat zyne Excellentie wel denkende dat zulks te veel ombrage voor de Heeren Studenten zoude zyn, op zich genomen had het zelfde aen de Staten van de Provincie voor te dragen, en dat zyne Excellentie niet twyfelde, of de Heeren Studenten zouden eengunitig appoinetement hier op erlangen.

HARDERWYK, Oktober 1750 (blz. 1323 en 1324)

By den Magistraet besloten zynde om van den Ontvangs der Verpondingen van deze Stad en dit Schependom, die by de tydelyke Rentmeesters ge-beurd worden, een *officium formatum* te maken³, hebben hun Ed. Achtb. tot Ontvanger van dien aengesteld den Heer Mr. *Henrik Jan Ardesch*. Den 8. dezer Wynmaend, zyn 8 Heeren Studenten met name *A.G. Wakker*, J. U. Stud., *H.J. Schomaker*, J. U. Stud., *C. Kooper*, .Med. Stud., *J. Brandtjes*, S. S. Theol. & Philosoph. Stud. , *J. P. Poppelman*, J. U. Stud., *Ab. B. Boonen*, S. S. Theol. Stud., *G. W. Schimmelpenningk*, S. S. Theol. Stud., *T. van Campen*, S. S. Theol. Stud., als Gecommitteerden van hier naer Zutphen vertrokken, om daer op den Provintialen Landdagappoinetement af te wachten op het Request, waer by de gezamenlyke Studenten verzocht hebben, dat aen zyne Doorl. Hoogheit, den Prins Erstadhouder de Charge en Tytel van Curator Magnificentissimus mogte worden geoffereerd, ten welken einde dezelve zich, den volgenden dag ook by den Burggraef vervoeg hebben, met bede dat

het zyner
 Excellentie
 geliefde te be-
 vorderen, dat
 hun rechtmatig
 verzoek mogte
 worden toege-
 staen, 't geen
 zyne Exce-
 lentie aennam,
 en des anderen
 daegs ook
 werkstellig
 maakte, door

het voorsz. verzoek der Heeren Studenten aen zyne Doorl. Hoogheit, die toen ter tyd het Landfchap met deszelfs tegenwoordigheid vereerde, voor te dra-gen, met dien uitslag dat het zyner Hoogheit behaegde den voorfz. Tytel en Charge goedgunstiglyk aen te nemer. Waer op de Gecommitteerden, zeer verheugd, den 12 dier zelfde Maend naer het Loo vertrokken, waer de Heer A. G. Wakker, uit name van alle de Studenten, in eene particuliere audiëntie, den Prinse Erfstadhouder ootmoediglyk bedankte voor de eere, die het zyner Doorl. Hoogheit geliefd had de Akademie en hunne Personen, door het aennemen van dezen Tytel aen te doen, bevelende zich nef-fens hunne Committenten, Akademie en Privilegien in 's Vorsten gunftige bescherming; 't welk, door zyne-Hoogheit op eene gratieuse en vriendelyke wyze beandvoord zynde, waren de voorfz. Gecommitteerden weder naer Harderwyk vertrokken, en hadden den 13 der voorn. Maend van hunne afgelegde en wel ge-slaegde Commissie aen hunne Committenten raport gedaen.

Noten

Veneratie = verering

Occasie = gelegenheid, geschikte tijd

vrij vertaald: door de magistraat is besloten om van de ontvangst van de verpondigen (belasting op onroerend goed) die door de tijdelijke rentmeester worden geïnd, een officieel ambt te maken. (Huub Derx)

Uit de krant, 100 jaar geleden

Het faillissement van wethouder Stute krijgt ook in het tweede kwartaal van 1908 nog vaak de aandacht. Begin april heeft er een veiling plaats waar enkele percelen weiland en hakhout van hem worden verkocht. Twee weken later wordt gemeld dat hij een akkoord aan zijn schuldeisers heeft aangeboden. Deze hebben dit aanvaard waardoor het faillissement is opgeheven. Desondanks verschijnt er begin mei een verzoek van de kiesvereniging Overveluwe om Stute in verband met het faillissement van de kiezerslijst af te voeren. Maar aangezien de kiesvereniging geen persoon is kan aan dit verzoek geen gevolg worden gegeven, zo wordt door B&W gemeld. Ook ontbreken enkele bewijsstukken en komt de naam van Stute niet voor op de lijst van het Ministerie van Justitie van hen, die per 1 februari 1908 geen stemrecht hebben. Het bestuur van de kiesvereniging is niet van plan in dit besluit te berusten en kondigt aan in hoger beroep te zullen gaan.

Op 21 april wordt de heer G. Vierhout tot raadslid gekozen als opvolger van Stute. De opkomst is niet zo hoog; er worden maar 605 stemmen uitgebracht, waarvan er 9 ongeldig zijn. Vierhout krijgt 16 stemmen meer dan H.J. Knaap. Wethouder Van Esveld vervangt de afwezige burgemeester als voorzitter van het stembureau. In de vacature van dr. Kerssen gaat de stemming op 27 april tussen de heren B. Goosens en K. van Schouwen. Goosens wordt gekozen, met een nipte meerderheid van 11 stemmen op Van Schouwen, die 379 stemmen krijgt. De burgemeester heeft bezwaar, volgens art. 33 van de gemeentewet, tegen de toetreding van Goosens tot de raad omdat hij brandmeester is. Begin juni komt er bericht van Gedeputeerde Staten dat het lidmaatschap van de raad niet onverenigbaar is met deze functie, zodat op 18 juni de installatie kan plaats hebben. Toch verlaat Goosens de brandweer; hij krijgt eervol ontslag en wordt opgevolgd door G.A. Schaftenaar.

Diverse zaken komen in de raad aan de orde. Al eerder is besloten dat de kohieren van de Hoofdelijke Omslag in druk zullen verschijnen en openbaar komen. Hier is van sommige kanten wel wat bezwaar tegen, maar het besluit is wettig genomen, dus moet het uitgevoerd worden. Alle raadsleden zullen een gratis exemplaar krijgen.

De toestand van de haven krijgt ook alle aandacht. Nu er toch aan gewerkt wordt, moet de vaargeul tegelijk maar uitgebaggerd worden. De heer Oost en anderen verzoeken de raad om aan de noordzijde van de havenkom verlichting aan te brengen. Hier worden twee lantaarns geplaatst. Vissers en handelaren maken de raad attent op de slechte kwaliteit van het water in de haven. Vissen die er een nacht in vertoefd hebben gaan dood of zijn ongeschikt voor consumptie. Debet hieraan zijn de lozingen van de gasfabriek en het Militair Hospitaal, reden voor hun verzoek het afvalwater voortaan rechtstreeks op zee te lozen. Ook is er een adres aan de raad van Klaas Foppen, Jacob Tromp, Peter Kok en Jan van Bijsteren om artikel 5 uit de Verordening op het Rijden te schrappen, zodat voortaan binnen de kom gebruik kan worden gemaakt van trekhonden. Verder is op 28 mei de Woningwet in werking getreden. In de krant verschijnt de bekendmaking van B&W dat Meindert Jansen Sr. en J. Louw de kennisgeving inzake de nieuwe wet niet afgehaald hebben. Verder worden de nodige woorden gesproken over de gemeenteweide en wordt geconstateerd dat de paarden afzonderlijk van de koeien geweid moeten worden. Het toezicht dat gehouden zou moeten worden is een taak van de weidemeester, maar die is er in geen jaren gezien, zo verklaart Willemsen. Als de koeherder zijn taak niet zo goed vervulde, zou alles spaak lopen.

Wtg. A. J. Warstman, Harderwijk.

Haven. Harderwijk.

Grasverpachting

VAN DE

gemeente Harderwijk,

op Woensdag 10 Juni 1908,
nam. 1 uur, in het Gymnas-
tieklokaal van school B
(Vischmarkt) van:

de Groentjes (14 perc.),
de Dijk, de Bleek met de
Friesche gracht, de Staart
aan Zee (4 perc.), de Wel
achter Pennink (2 perc.), de
Rietmheen, de Spoorkamp
en het Sportterrein; bene-
vens 1 perc. Wikken met
Rogge op de Proefvelden.

Aanwijzer de opzichter VERHAGEN.

De gemeente verpacht op 10 juni gras op verschillende locaties, o.a. op de Groentjes en de Bleek en de Frieshegracht. Het erf Kortebroek in Hierden van De Essenburg zal in 1909 voor verhuur vrijkomen. Ook kan ingeschreven worden om daar op het Groote Weiland koeien en pinken te weiden voor resp. f 20.- en f 15.- per dier. Voor de erven van B. de Weert wordt er erfhuis gehouden voor de roerende zaken en de levende have. Een grote veiling betreft de bezittingen van wijlen de heer Homoet. [

Bekende en onbekende schuldeisers van Gerrit Karssen, Bartus Besselsen en Jennigje Boonen, die overleden zijn op resp. 29-12-1878, 13-2-1904 en 24-10-

1907, kunnen zich 20 juni ten kantore van Mr. Neeb melden om hun vordering bij voldoende baten te incasseren. De nalatenschap is aanvaard onder het voorrecht van boedelbeschrijving. De 17e april overlijdt Wilhelmina Hulsink, weduwe van Johannes Blokhuisen, op 67-jarige leeftijd. Zij is wel tien jaar in het Pius-gesticht verzorgd, blijkens een dankbetuiging van J. Driesenaar en anderen. Op bijna 87-jarige leeftijd overlijdt 4 mei "mej. Anna Witteveen, wed. van P. Broveld".

Ten zuiden van de Knar treft de Bunschooter visser A. Koelewijn op 20 april het stoffelijk overschot aan van de op 13 maart overboord geraakte en sindsdien vermiste visser Jan Olofsen. Hij brengt het hier aan de wal, waarna dr. Kerksen de lijkschouwing verricht.

DANKBETUIGING.

* * * Bij deze betuigen wij onzen welgemeenden dank aan de Eerw. MOEDER en ZUSTERS van het PIUS-GESTICHT, voor de liefderijke en zorgvuldige behandeling, bewezen aan Mej. de Weduwe J. BLOKHUISEN, tijdens haar 10-jarig verblijf in het gesticht.

J. DRIESENAAR.
J. NAUMANN.
W. NAUMANN.
M. FOCKING.

 Ondergeteekende bericht bij deze, dat hij zich te Harderwijk heeft gevestigd als

Huisschilder en Kamerbehang

en beveelt zich als zoodanig in ieders gunst beleefd aan. Hopende door nette en vlugge bediening het vertrouwen waardig te maken.

Mitsaam aanbevelend,

H. G. VAN AKEN,

Bruggestraat 138.

 Aan het zelfde adres kan een nette

JONGEN

geplaatst worden om in 't vak te worden opgeleid.

Klaas Albertus van Straalen en Anna Helmans treden 24 juni in het huwelijk. Op 1 april zijn getrouwd Hendrikus Gerhardus van Aken en Maria Wilhelmina van Dijk. Zij plaatsen een dankbetuiging voor de belangstelling bij hun huwelijk, terwijl in een andere advertentie te lezen is dat Van Aken zich als schilder heeft gevestigd en voor zijn bedrijf een leerjongen vraagt. Mevrouw Veldhoen-Blokhuis aan de Stationsweg vraagt een "nette" dienstbode, terwijl J. Kevelam in Hierden zich tevreden stelt met een "eenvoudige" dienstbode.

Bij de fa. Bollee wordt het 25-jarig jubileum van meubelmaker C. van Asselt gevierd. Hij is destijds als krullenjongen in dienst gekomen. De heer L. Dooijeweerd betuigt zijn dank voor de belangstelling bij zijn zilveren jubileum bij de familie Zegers op 1 mei. Een ander jubileum dat aandacht krijgt is het 20-jarig bestaan van de schietvereniging Willem Tell.

Namens het Departement van Koloniën bezoeken de heren Cremer en Elias de gemeente. Het bezoek heeft te maken met de Koloniale Reserve, die misschien ook naar Nijmegen zal vertrekken, hoewel de huisvesting daar slecht schijnt te zijn. Zeker slecht zijn de gevolgen van een eventuele verplaatsing voor de gemeente, zo meldt de vereniging van neringdoenden "Steunt Elkander". Er wordt al druk gerekend welk bedrag de gemeente hierdoor zal mislopen. De krant verklaart geen berichten meer te zullen plaatsen over de geruchten over een overplaatsing. Over deze zaak verschijnt een ingezonden brief in de landelijke krant De Standaard. Een vader schrijft daarin dat Harderwijk geen geschikte plaats is voor "onze jongens". Een gewoon garnizoen kan er pas na enkele jaren komen, als alle onwenselijke invloeden van het Koloniaal Werfdepot verdwenen zijn en Harderwijk weer een "landstadje" als alle andere is geworden. De plaatselijke overheid protesteert telegrafisch bij De Standaard en de voorgangers van alle kerkgenootschappen komen bijeen op het gemeentehuis en reageren per brief.

De bouw van het nieuwe sanatorium Sonnevandk vordert gestaag. Een bedrag van f 16.000.- is nog nodig voor de inrichting, maar de opening is nog dit jaar te verwachten. Er wordt al personeel voor aangetrokken. De arts J. Hekman uit Groningen en mej. C.S. Beckers uit Den Haag worden resp. tot geneesheer-directeur en tot directrice benoemd. Jan Vrijhof Mzn. en de gepensioneerde korporaal van het Oost-Indisch leger J. Hutten worden als huisknecht en 2e huisknecht aangesteld. In deze tijd is er ook sprake van de komst van een Rooms Katholiek sanatorium. Er komt een delegatie op bezoek om een perceel grond van 65 HA te bekijken, waarvoor een prijs van f 500.- per HA of ca. f 35.000 totaal wordt genoemd. Voor de vestiging zijn overigens ook nog twee andere plaatsen in beeld.

Sanatorium Sonnevandk begon als instelling met één bescheiden gebouw. Achttien bedden voor vrouwen en achttien bedden voor mannen.

De lotelingen W. Ramon, J. Kraaijenhof, K. Jansen en H. Beelen keren terug omdat zij voor de militaire dienst ongeschikt zijn. Er verschijnt een lijst met de namen van miliciens die met een premie van f 120.- naar de verschillende garnizoenen zullen vertrekken. Het betreft o.a. Aalt Boonen, Reijer Hoeve, Willem van Beek, Jan Hamstra Czn. en Franciscus Johannes van de Brink. De kapitein op non-actief W.A. Verhoeven wordt "terzake van lichaams-gebreken" eervol ontslagen, onder toekenning van een pensioen van f 1502.- per jaar. Op school A krijgt de onderwijzer C.A. Dijkstra gedurende de maand mei verlof wegens ziekte.

Harderwijk. Voorplaats Kazerne 7e Reg. Infanterie.

De commissaris van politie J.J.A. de Koning neemt afscheid in verband met zijn vertrek naar Hilversum, waar hij "in gelijke betrekking" benoemd is. Politieagent Hannessen arresteert de 65-jarige barbierkleermaker H.H.Z. wegens overtreding van art. 247 W.v.S. Hij wordt overgebracht naar Zwolle, waar hij veroordeeld wordt tot 18 maanden gevangenisstraf, wegens ontuchtige handelingen met een minderjarig persoon. Boswachter Reiche brengt op een handwagen een beschonken persoon naar het politiebureau. Ook bij het station houdt zich een dronken man op, hetgeen tot een ingezonden brief leidt. H.J. krijgt een proces-verbaal wegens "het ter verkoop in voorraad hebben van ondeugdelijke visch" in zijn winkel. Op de markt krijgt M.G. een bekeuring van de keurmeesters, waarop hij keurmeester G.u.d.B. "allesbehalve vriendelijk bejegt". De negenjarige Aart Petersen slaagt er in een jongen van vier uit een zinkput te trekken, waarvan het deksel was verwijderd. "Mej. de wed." F. wordt per vigilante naar huis gebracht, nadat zij in de Donkerstraat is uitgegleden over een sinaasappelschil en daarbij een been heeft gebroken.

Boekhandelaar Wuestman bracht met regelmaat ansichtkaarten uit van Harderwijk en omgeving.

Het is al voorjaar als A.J. Wuestman zijn nieuwe ansichtkaarten van

berijpte stadsgezichten onder de aandacht brengt.

Dan komen ook de aanbiedingen voor de grote schoonmaak, van behang en kastpapier tot vliegvangers. Op kledinggebied is er een groot aanbod, van stoffen en kostuums tot hoeden en baby-artikelen en fietspetten voor dames. En het is dan ook al weer tijd voor de zomerdienstregeling van de treinen en de opening van het Zuiderzeebad.

Op 2 mei is onder grote belangstelling de nieuwe tramverbinding tussen Nunspeet-Elburg-Zwolle in gebruik genomen. Burgemeester Kempers is daar ook van de partij om een toespraak te houden, waarbij hij tevens gelegenheid heeft voor een ontmoeting met zijn collega, de pas aangetreden burgemeester van buurgemeente Ermelo, baron Mackay. In de week na Pinksteren vertrekken zo'n 90 Harderwijker vissers naar de Noordzee. Dan zijn inmiddels op 1 juni ook de eerste nieuwe aard-appelen al weer "getoond". Dit is ondanks het gure en ongunstige voorjaar met strenge nachtvorsten slechts vijf dagen later dan in 1907. De piepers zijn verbouwd op de Goosenskamp door Jacob Riphagen uit de Vuldersstraat. Enkele keren wordt er gesproken over de baldadige jeugd.

De gemeenteraad veroordeelt de vernielingen die zo af en toe aangericht worden. En op het eerste concert in het zomerseizoen van De Harmonie is er op het Kerkplein zoveel lawaai en hinder van "woelzieke jongens en meisjes", dat er niet echt van de mooie muziek genoten kan worden. Maar niet iedereen misdraagt zich zo. Op Hemelvaartsdag, 28 mei, vertrekken de spelers van korfbalclub H.K.C. per fiets naar Apeldoorn om daar een wedstrijd te spelen tegen A.K.C. en zo sportief bezig te zijn. De thuisclub wint met 3-1, waarna de Harderwijkers per fiets de terugreis weer aanvaarden.

VEILING
VAN
Vastgoed,
te en onder Harderwijk.

Ten overstaan van
Mr. NEEB, notaris te
Harderwijk, zullen op
Zaterdag 16 Mei 1908 bij inzet
op **Zaterdag 23 Mei d. a. v.**
tevens Toeslag, telkens des namiddags
om **1 uur**, in het verkoopplokaal
„BAARS” te Harderwijk,
worden geveild en verkocht:

I. Voor de erfgenamen van wijlen den
Heer Dr. J. J. HOMOKT.

Perceel een:

Een perceel Bouwland,
genaamd „de Molenkamp”, gelegen
tusschen de beide Sierpels en langs den
„straatweg van Harderwijk naar Ermelo,
kad. Sectie D no. 247, groot 1 hectare,
17 aren, 70 centiareen.
Verhuurd aan diverse personen tegen
f 220 per jaar, ingaande 11 November
1908 en eindigende 10 November 1914.

Perceel twee:

Een perceel Bouwland,
„over de Tolboom” genaamd, langs den
„straatweg van Harderwijk naar Ermelo
bij den Centraal Spoorweg, kad. Sectie D
nos. 269 en 270, groot 1 hectare, 67 aren,
80 centiareen.
Verhuurd aan diverse personen tegen
f 249 per jaar, ingaande en eindigende
als voren.

Perceel drie:

Bouwland,
„vaders Giessenskamp” genaamd, tus-
schen het Hooge Pad en den Engsteeg,
kad. Sectie D nos. 295, 296 en 298,
samen groot 1 hectare, 66 aren, 92
centiareen.
Verhuurd aan Z. Luiting tegen f 100
per jaar.

Perceel vier:

BOUWLAND,
„over de Tolboom”, achter en naast
eigendom van wijlen den heer KERSSSEN
aan den Centraal Spoorweg, kad. Sectie
D nos. 1038 en 1039, samen groot
55 aren, 90 centiareen.
Verhuurd aan M. Michelsen tegen
f 72 per jaar, ingaande 11 November
1908 en eindigende 10 November 1914.

Perceel vijf:

Bouwland en Hakhout,
gelegen achter het vierde perceel en
aan den Centraal Spoorweg, kad. Sectie
D nos. 999 en 1000, samen groot 1
hectare, 18 aren, 82 centiareen.
Verhuurd aan E. Hamstra tegen
f 134 per jaar, ingaande en eindigende
als voren.

Perceel zes:

Bouwland met Hakhout,
„de Graafkamp” genaamd, aan den
„vriesgegrintweg, kad. Sectie D nos.
1261 en 1263, samen groot 1 hectare,
27 aren, 20 centiareen.

Publicaties, zolang de voorraad strekt. prijs in EURO's

per juni 2008

formaat circa 210 x 150mm (A-5):

voor leden

“De Joodse Gemeenschap in Harderwijk” 28 blz.	4.00
“De Jan van Nassaukazerne te Harderwijk (1912-1996)	7,50
Historisch Jaarboek Harderwijk (1992, 1993 en 1994)	3.00
Vittepraetje (ons kwartaalblad)	0.50
Wandelroute Harderwijk, (15 blz.)	0.50
Het dagelijks leven in het begin van deze eeuw, (27 blz.)	1.50
De Calicotfabriek van W. Averink te Harderwijk, enz., (67 blz.)	2.00
Schepenen aan de Zuiderzee (gebonden, 271 blz.)	13.50
Het Kleuter-, Lager- en Beroepsonderwijs van 1800-1985 te H'wijk	2.00

formaat circa 245x165mm:

Historisch Harderwijk (Wandelen door de oude binnenstad)	8,00
--	------

formaat circa 300 x 210 mm (A-4):

Lidmaten Ned.Herv.Harderwijk, 1784-1814, alfabetisch, 170 blz.	9.50
Klapper op de geboortes van 1811-1860 met index (285 blz.) herdruk	16.50
Klapper op de geboortes van 1861-1902 met index (341 blz.) herdruk	19.50
Klapper op de huwelijken van 1811-1930 met index (330 blz.)	19.50
Kwartierstatenboek deel 1, 126 blz.	12.50
Index op de resolutieboeken (250 blz.)	17.50
Verjaardagskalender met H'wijkse middenstanders	1.00

formaat circa 210 x 100mm:

Monumentenreeks:	
15 verschillende onderwerpen, alle uitgaven p.stuk	1.00

Oude ansichtkaarten

Diverse Harderwijkse ansichten in kleur en zwart/wit	0.50
Jubileum CD-1, 30 jaar Herderewich publicaties	10.00
Jubileum CD-2, diverse bronnen uit het gemeentearchief	10.00

Samenstelling bestuur, werkgroepen en meewerkende leden

Bestuur:	Straat	Plaats	telefoon	functie
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	Harderwijk	42 13 42	voorzitter
B. van Dorp	Vischmarkt 17	Harderwijk	43 45 68	secretaris
J.L. de Jong	Hoogstraat 5	Harderwijk	06-55800435	penningm.
J.C. de Groot	Stationslaan 165	Harderwijk	42 82 72	excursies
R. Schouten	Roggelaan 6	Harderwijk	06-49751078	pr
Th. Bakker	Hazelaarlaan 9	Harderwijk	42 33 17	redactie
M.E.v.d. Heijden-Staats	Bleek 16	Harderwijk	56 35 31	lid
C.Th.v.d.Heijden	Bunschotenmeen 21	Harderwijk	42 09 71	lid
Redactie:				
Th. Bakker	Hazelaarlaan 9	Harderwijk	42 33 17	hoofdred.
G. Verwijs-ten Hove	Friese gracht 13	Harderwijk	42 06 93	lid
Ledenadministratie				
J.L. de Jong	Hoogstraat 5	Harderwijk	06-55800435	
Werkgroep archeologie:				
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	Harderwijk	42 13 42	voorzitter
Werkgroep genealogie:				
R. Uittien-Jacobs	J.P.Heyelaan 58	Harderwijk	41 44 31	voorzitter
G. Verwijs-ten Hove	Friese gracht 13	Harderwijk	42 06 93	lid
E. Numan-Boumans	Venkel 24	Dronten	0321-338212	lid
J. v. Bruggen-Moorkamp	Zeilmakerstraat 2	Harderwijk	41 00 18	lid
C. Bruinink-Vlsser	Melis Stokelaan 33	Harderwijk	42 51 15	lid
S.M. Jacobs-Zuurveld	Burg. Numanlaan 5	Harderwijk	41 31 48	lid
K.Chr. Uittien	J.P.Heyelaan 58	Harderwijk	41 44 31	lid
Werkgroep Kroniek van Harderwijk:				
G. Verwijs-ten Hove	Friese gracht 13	Harderwijk	42 06 93	lid
G. Berends	Rederijkerstraat 8	Harderwijk	41 34 98	lid
A.F. van Eeden	Selhorsthoof 3	Harderwijk	41 41 36	lid
Werkgroep Open Monumentendag				
N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	Harderwijk	42 13 42	voorzitter
R. Poolen-Brouwer	Kruisweg 4,	Hierden	41 73 24	lid
M.E.v.d. Heijden-Staats	Bleek 16	Harderwijk	56 35 31	lid
C.Th.v.d.Heijden	Bunschotenmeen 21	Harderwijk	42 09 71	lid
Namens het Stads Gilde:				
L. Warmenhoven	Oostermheenweg 16	Hierden	45 19 05	
N. Goettsch	Klarinetdreef 34	Harderwijk		
Werkgroep Excursies				
J.C. de Groot	Stationslaan 165	Harderwijk	42 82 72	lid
W. Papegaaï	Smeepoortstraat 2	Harderwijk	41 20 04	lid

Werkgroep Geveldocumentatie

R.K.S. Beute	Smeepoortenbrink 17	Harderwijk	41 62 63
--------------	---------------------	------------	----------

Werkgroep Website

R. Schouten	Roggelaan 6	Harderwijk	06 -49751078
-------------	-------------	------------	--------------

Vertegenwoordigers in diverse commissies:**Gemeentelijke Monumentencommissie**

N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	Harderwijk	42 13 42
----------------	-------------------	------------	----------

Redactiecommissie “Harderwijkreeks”

N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	Harderwijk	42 13 42
----------------	-------------------	------------	----------

Werkgroep Verspreiding Vittepraetje

hoofddistributeur	P. J. van Wageningen		41 73 35
reserve hfd.distributeur	G. Berends		41 34 98

verspreiders

wijk	naam	adres	telefoon
1 = Stadsweiden 1	B. Karssen	Gruttomeen 39	42 10 73
2 = Slingerbos	mevr. C.Deitmers	Stationslaan 117-19	41 51 55
3 = Wittenh./Veldkamp	mevr. de Vries	Rooseveltlaan 24	
4 = De Stad	mevr. E. Beute-Oskam	Smeepoortenbrink 17	41 62 63
5 = Stadsdennen	H. Schaaf	Guido Gezellelaan 4	41 43 38
6 = Stationslaan	H. Skora	Churchill-laan 23	41 53 97
7 = Zeebuurt	L. Postma	Hendric Stevinstraat 8	41 51 78
8 = Hierden	mevr. Messerschmidt	Zuiderzeestraatweg 61	45 21 83
9 = Ermelo	T. Goossens	De Acht Schepel 13	55 42 76
10 = Frankrijk	B.A.M.M.v.d.Voort	Kuulekamp 6	41 96 15
11 = Drielanden	N.C.R. de Jong	Beethovendreef 13	42 13 42
12 = Ceintuurbaan	P. J. van Wageningen	Mecklenburglaan 84	41 73 35
13 = Stadsweiden 2	C.Th. van der Heijden	Bunschotermeen 21	42 09 71
14 = Vissersbuurt	J.J.H. Kooiman	Burg. Numanlaan 76	41 96 38
15 = Frieseграcht	M. van Broekhoven	Plantage 68	41 51 73

reserve-verspreiders Harderwijk

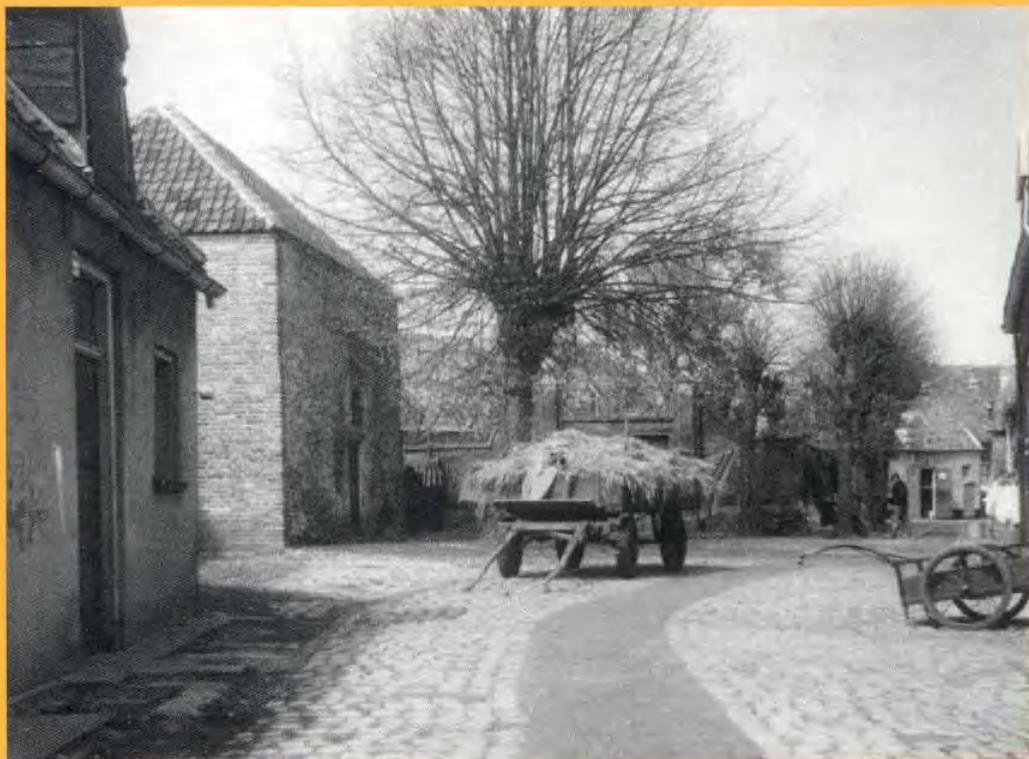
J.C. Bood	Bachdreef 239	43 36 92
A. den Oudsten	Burg. Numanlaan 24	42 06 45
fam. Uittien	J.P.Heyelaan 58	41 44 31
mevr. J. Spaan-Foppen	Da Costastraat 11	41 55 64

reserve-verspreiders Hierden

L.W. Warmenhoven	Oostermheenweg 16	45 19 05
------------------	-------------------	----------

reserve-verspreiders Ermelo

mevr. Beijer	Azalealaan 11	553020
W. Hamstra	Harderwijkerweg 157	423011

Blokhuis Harderwijk

Oudheidkundige vereniging
"HERDEREWICH"
Postbus 210
3840 AE Harderwijk